

31 ΜΚ 1964-1974

«Όσοι από σας θα επιλέξετε τις Καταδρομές, θέλω από τώρα να ξέρετε πως, κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας σας θα πεινάσετε, θα διψάσετε, θα ταλαιπωρηθείτε, θα χάσετε κάθε επαφή με τους δικούς σας. Θα ξεχάσετε την καλοπέραση και τις εξόδους, αλλά να είστε βέβαιοι, ότι στο τέλος θα είστε υπερήφανοι λοκατζήδες. Οι λεβέντες της 31 Μοίρας Καταδρομών. Όσοι ενδιαφέρεστε, να περάσετε τώρα δεξιά».

Ταγματάρχης Γεώργιος Καρούσος

Γράφει ο Σάββας Δ. Βλάσσης

Άνδρες της 31 ΜΚ με τον Λοχαγό Κωνσταντίνο Μπεκιάρη, επιδεικνύοντας λάφυρα από την μάχη της Μανσούρας.

Η ΗΡΩΙΚΟΤΕΡΗ ΜΟΙΡΑ ΚΑΤΑΔΡΟΜΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η συγκρότηση της Εθνικής Φρουράς και των Δυνάμεων Καταδρομών της στην Κύπρο, είναι συνυφασμένη με τις πρώτες μάχες που ξέσπασαν σε κυπριακό έδαφος, με την οργανωμένη στρατιωτικά από Τούρκους αξιωματικούς τουρκοκυπριακή κοινότητα. Οι συγκρούσεις άρχισαν όταν πλέον οι Τουρκοκύπριοι εκδηλώθηκαν αρνητικά στην πρόθεση της κυπριακής κυβέρνησης να αναθεωρήσει διατάξεις του Συντάγματος οι οποίες είχε αποδειχθεί στην πράξη ότι δεν ήταν λειτουργικές. Οι Τουρκοκύπριοι, εκμεταλλευόμενοι τα δυσανάλογα μεγάλα προνόμια που τους είχαν δοθεί, εμπόδιζαν τη σωστή λειτουργία του κράτους, επιδεικνύοντας πλήρη κακοπιστία. Τον Δεκέμβριο του 1963, μετά από τυχαία επεισόδια, οι Τουρκοκύπριοι και η ΤΟΥΡΔΥΚ αντέδρασαν στρατιωτικά, επιλέγοντας να απομονωθούν από τους Ελληνοκυπρίους και την κυβέρνηση στην οποία συμμετείχαν και να αποσυρθούν από τις δημόσιες υπηρεσίες. Υποχρεώνοντας σε μετακίνηση μεγάλο αριθ-

μό Τουρκοκυπρίων, οργάνωσαν δικούς τους θυλάκους στους οποίους δεν επιτρεπόταν η ελεύθερη πρόσβαση και εγκαθίδρυσαν δικές τους υπηρεσίες και αρχές. Αιφνιδιασμένη από την ταχεία εξέλιξη των πραγμάτων, η ελληνική πλευρά δεν μπόρεσε να αντιδράσει δυναμικά, με αποτέλεσμα Τουρκοκύπριοι ένοπλοι και τμήματα της ΤΟΥΡΔΥΚ να καταλάβουν ορισμένα στρατηγικής σημασίας σημεία.

Η κατάσταση, σε συνδυασμό με τις απειλές της Τουρκίας για εισβολή, έθετε σαφές θέμα άμυνας της Κύπρου. Η Ελλάδα αποφάσισε τότε να στείλει μυστικά μια μεραρχία ειδικής σύνθεσης (ΕΛΔΥΚ/Μ), ενώ στην Κύπρο, τον Απρίλιο του 1964, αποφασίστηκε η συγκρότηση στρατού, που για πολιτικούς λόγους ονομάστηκε Εθνική Φρουρά (ΕΦ).

Η στράτευση ήταν αρχικώς εθελοντική, για περίοδο 6 μηνών. Η μικρή όμως ανταπόκριση οδήγησε στις 2 Ιουνίου στην απόφαση υποχρεωτικής πρόσκλησης. Αυτό το τιτάνιο έργο της οργάνωσης εκ του μηδενός αξιόμαχου στρα-

Άνδρες της 31 ΜΚ, μετά τις επιχειρήσεις Τηλλυρίας. Ο οπλισμός τους περιλαμβάνει STEN, M1 Garand, MG 42 και M20 Super Bazooka.

τού κλήθηκαν να επιτελέσουν στελέχη του Ελληνικού Στρατού, που επιδόθηκαν με πατριωτικό ζήλο. Ήταν ώρα μεγάλων έργων, μέσα σε συνθήκες τεράστιων δυσχερειών. Ο αρχηγός της ΕΦ Αντιστράτηγος Γεώργιος Καραγιάννης κάλεσε τους αξιωματικούς «εις ολοκληρωτικήν πνευματικήν και ψυχικήν κινητοποίησην».

Με την άφιξη του Στρατηγού Γρίβα-Διγενή στην Κύπρο, τον Ιούνιο, περιπλέχθηκε η κατάσταση σχετικά με το ποιος είχε την ευθύνη της άμυνας του νησιού. Εν τέλει, αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς (ΓΕΕΦ) παρέμεινε ο Αντιστράτηγος Καραγιάννης, και ο Στρατηγός Γρίβας ανέλαβε διοικητής της Ανωτάτης Στρατιωτικής Διοικήσεως Αμύνης Κύπρου (ΑΣΔΑΚ). Στην ουσία η ΑΣΔΑΚ είχε την επιχειρησιακή ευθύνη της ΕΦ καθώς και της ΕΛΔΥΚ/Μ, αλλά μόνο σε περίοδο πολέμου.

Από αριστερά προς τα δεξιά: Λοχαγός Μιλτιάδης Λάσκαρης, Λοχαγός Κωνσταντίνος Μπεκιάρης, Λοχαγός Ορέστης Μαρινάκης, Λοχαγός Παναγιώτης Καρατζιάς.

Η κυπριακή κυβέρνηση είχε δικαίωμα να χρησιμοποιήσει την ΕΦ κατά το δοκούν. Για να εμπλακούν όμως δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ/Μ σε επιχειρήσεις, θα έπρεπε προηγουμένως να έχει δοθεί έγκριση από την Αθήνα...

Για την εκπαίδευση των μονάδων, στην αρχή λειτούργησαν πρόχειρα Κέντρα Εκπαίδευσης Νεοσυλλέκτων και σιγά σιγά άρχισαν να αποδίδονται στρατιώτες στις υπό συγκρότηση μονάδες. Επειδή όμως η έλλειψη υποδομής προκαλούσε τεράστια προβλήματα, η πρόοδος ήταν πολύ αργή. Στις αρχές Ιουνίου, είχε συγκροτηθεί μόλις ένα τάγμα...

Από τις πρώτες μονάδες που αποφασίστηκε να συγκροτηθούν, ήταν και μία μονάδα Καταδρομών. Αυτή ονομάστηκε 31 Μοίρα Καταδρομών και συγκροτήθηκε στις 9 Ιουλίου. Έδρα της είχε το Γυμνάσιο Σολέας Ευρύχου, το οποίο παρέμενε κλειστό λόγω των θερινών διακοπών.

Η Μοίρα είχε σύνθεση τριών Λόχων Κρούσεως (ΛΚ) και ενός Λόχου Υποστήριξης - Διοικητικής Μέριμνας (ΛΥ-ΔΜ). Κάθε Λόχος είχε δύναμη 80 ανδρών περίπου. Η δύναμη ανερχόταν σε 365 άνδρες: 10 μόνιμοι αξιωματικοί, 2 έφεδροι αξιωματικοί, 3 μόνιμοι λοχίες και 350 οπλίτες. Διοικητής ορίστηκε ο Ταγματάρχης Γεώργιος Ν. Καρούσος, μπαρουτοκαπνισμένος

αξιωματικός από την εποχή της Εθνικής Αντίστασης, υποδιοικητής ο Λοχαγός Μιλτιάδης Λάσκαρης, διοικητές των λόχων κρούσης οι Λοχαγός Κωνσταντίνος Μπεκιάρης (1ος ΛΚ), Λοχαγός Ορέστης Μαρινάκης (2ος ΛΚ), Υπολοχαγός Νικόλαος Παπαγεωργίου (3ος ΛΚ) και Λοχαγός Παναγιώτης Καρατζιάς (ΛΥ-ΔΜ).

Ο οπλισμός της μονάδας ήταν της εποχής του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, σχετικά αποδεκτός για την εποχή. Περιλάμβανε υποπολυβόλα STEN Mk2/3, τυφέκια M1 Garand, οπλοπολυβόλα BREN, πολυβόλα MG42 και M1919A4, αντιαρματικά M20 Bazooka, ΠΑΟ των 57 mm και όλμους των 60 mm.

Η Μοίρα ασχολήθηκε εντατικά με την εκπαίδευση, προκειμένου οι νεαροί μαθητές να μετατραπούν σε αξιόπιστους μαχητές. Αυστηρή πειθαρχία και σκληραγώγηση, με εκγύμναση, καψώνια και ασκήσεις πυκνής τάξης ήταν η «συνταγή» των εκπαιδευτών, που -όπως απέδειξε η πράξη- είχε αντίκρισμα. Πριν όμως η Μοίρα εισέλθει στη φάση της ουσιαστικής εκπαίδευσης, τα γεγονότα την πρόλαβαν.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΜΑΝΣΟΥΡΑΣ

Ένα από τα σημαντικές στρατιωτικές αξίες σημεία που ήλεγχαν οι Τουρκοκύπριοι μετά

την ανταρσία, ήταν και η περιοχή Μανσούρας - Λιμνίτη στην Τηλλυρία. Τα ελληνικά τοπωνύμια και οι εκκλησίες των χωριών, καθώς και το ότι ελάχιστοι κάτοικοι μιλούσαν την τουρκική, φανέρωναν ότι οι κάτοικοι ήταν χριστιανοί που είχαν εξισλαμιστεί βίαια κατά την Τουρκοκρατία. Για τον λόγο αυτόν, οι Ελληνοκύπριοι της περιοχής έτρεφαν πιο έντονα αισθήματα αποστροφής προς τους Τουρκοκύπριους, καθότι τους θεωρούσαν εξωμότες.

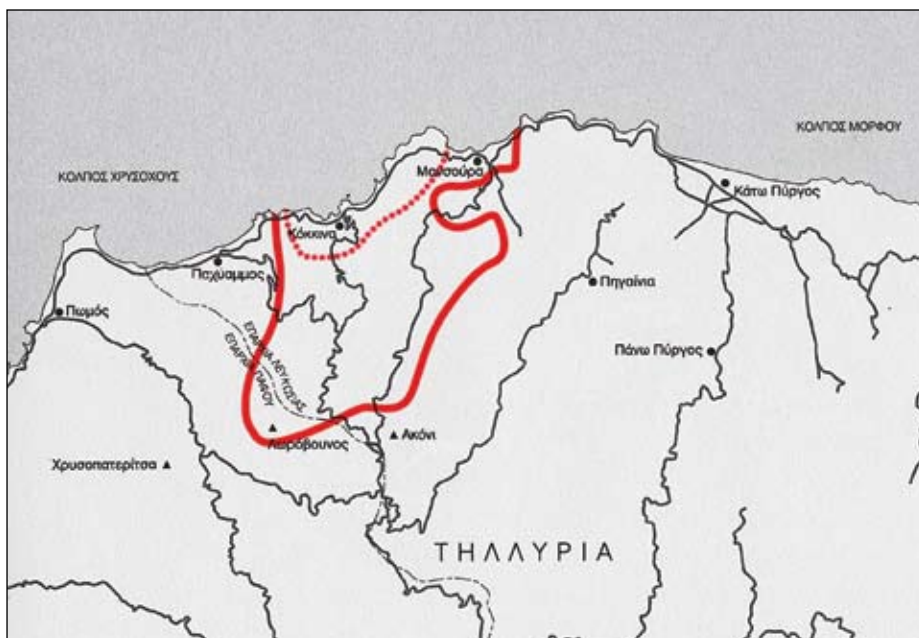
Ο θύλακος διέθετε έξοδο στη θάλασσα, που επέτρεπε την αφανή προσέγγιση πλωτών μέσων κατά τη νύκτα. Εκεί οι Τούρκοι μετέφεραν στρατιωτικό δυναμικό και οπλισμό, φορητά όπλα και βαρέα όπλα πεζικού. Όταν μεταφέρθηκαν αρκετές δυνάμεις, η τουρκική διοίκηση αποφάσισε να επεκτείνει τον θύλακο, που εξαιτίας της μορφολογίας του καθιστούσε τον έλεγχο του από τις κυπριακές Αρχές δυσχερή.

Στις 9 Ιουλίου, οι Τουρκοκύπριοι επέκτειναν τις θέσεις τους, καταλαμβάνοντας το ύψωμα Λωρόβουντο (669 μέτρα) που, ευρισκόμενο περί τα 4 χλμ. νότια των παραλίων, δέσποζε της περιοχής και μέχρι τότε αποτελούσε ουδέτερο έδαφος. Οι Σουηδοί κυανόκρανοι αρνήθηκαν να συνεργαστούν με τις κυπριακές Αρχές προκειμένου να επανέλθει η προηγούμενη κατάσταση, και ως μόνη λύση απέμεινε η ανάληψη δράσης από την ΕΦ. Στις 30 Ιουλίου δυνάμεις της ΕΦ αναπτύχθηκαν στην περιοχή, εξέλιξη που συνέγειρε τους Τουρκοκύπριους.

Την 1η Αυγούστου, το 206 Τάγμα Πεζικού, το ένα από τα δύο τάγματα της ΕΦ που είχαν οργανωθεί, διατάχθηκε να κινηθεί προς την περιοχή ώστε να περιορίσει την τουρκική επέκταση. Την επομένη πραγματοποιήθηκε εοπευσμένα η ορκωμοσία της 31 ΜΚ και η τελετή παράδοσης του πράσινου μπερέ, παρουσία του Στρατηγού Γρίβα. Αντί όμως οι Καταδρομείς να λάβουν -ως είθισται- άδεια, παρέμειναν στο στρατόπεδο σε κατάσταση συναγερμού. Επιταχύνοντας το πρόγραμμα, τις επόμενες δύο ημέρες οι 1ος και 2ος ΛΚ πραγματοποιήσαν την πρώτη τους βολή. Στις 5 του μηνός, ενώ ο 3ος ΛΚ είχε μεταβεί στο πεδίο βολής, διατάχθη-

Μετά την επιστροφή στο στρατόπεδο, αναμνηστική φωτογραφία του 1ου Λόχου Κρούσεως της 31 ΜΚ.

Χάρτης του τουρκοκυπριακού θυλάκου Μανσούρας-Κοκκίνων, προ και μετά των επιχειρήσεων Αυγούστου 1964.

κε να επιστρέψει στο στρατόπεδο. Είχε ληφθεί διαταγή για κίνηση όλης της Μοίρας προς την Τηλλυρία. Το μεσημέρι αναχώρησαν με επιταγμένα λεωφορεία και αργά το βράδυ έφτασαν στην περιοχή Πέζεμα Νυμφών. Από εκεί, οι καταδρομείς πορεύθηκαν μέχρι τις 04.00 της επομένης, φτάνοντας στους πρόποδες του υψώματος Ακόνι, περί τα 1.000 μέτρα ανατολικά του Λωροβούνου. Εκεί είχε εγκατασταθεί φυλάκιο του 206 ΤΠ, καθώς οι κυανόκρανοι είχαν αποσυρθεί απροειδοποίητα από το ύψωμα. Με το φως της ημέρας, η αλλαγή αυτή έγινε αντιληπτή από τον εχθρό, ο οποίος άνοιξε πυρ, με αποτέλεσμα να υπάρξει γενίκευση σε όλη τη γραμμή αντιπαράθεσης. Το απόγευμα μάλιστα αποτομήθηκε επίθεση για την κατάληψη του υψώματος, την οποία όμως δεν δυσκολεύτηκαν να αποκρούσουν οι Εθνοφρουροί.

Η ΕΦ κινητοποιήθηκε πλέον πλήρως, με αποτέλεσμα να μετακινηθούν και άλλες δυνάμεις στην περιοχή. Η ηγεσία άρχισε να επεξεργάζεται σχέδιο επιθετικής ενέργειας προς εξάλειψη της απειλής. Την ευθύνη ανέλαβε ο διοικητής του 8ου Τακτικού Συγκροτήματος Αντισυνταγματάρχης Πλούτωνας Χουχουλής, έχοντας υπό τις διαταγές του το 12ο Τακτικό Συγκρότημα, το 206 ΤΠ, την 31 ΜΚ, πυροβολαρχία Πεδινού Πυροβολικού, ουλαμό Αναγνώρισης Marmou Harrington και διμοιρία όλμων 4,2 ιντσών.

Στις αρχές Αυγούστου οι στρατιωτικές δυνάμεις που είχε αποστείλει η Ελλάδα στην Κύπρο ξεπερνούσαν τους 5.000 άνδρες. Ωστόσο, καθώς η απόφαση για δυναμική λύση ελήφθη από την κυπριακή κυβέρνηση δίχως ενημέρωση των Αθηνών, δεν ήταν δυνατή η χρήση μονάδων της ΕΛΔΥΚ/Μ. Ήταν ένα ρίσκο που ανέλαβε ο ίδιος ο Στρατηγός Γρίβας, δεδομένου ότι το επίπεδο μεταξύ των μονάδων του ΕΣ και της νεοσύστατης ΕΦ δεν μπορούσε ακόμη να συγκριθεί.

Η επίθεση εκδηλώθηκε στις 15.30 της 7ης Αυγούστου. Η οργάνωση που επικρατούσε στις ελληνικές δυνάμεις δεν ήταν η καλύτερη. Στην ουσία, τα ελληνικά τμήματα δεν κατάφεραν παρά να φτάσουν σε απόσταση αναπνοής από τις εχθρικές αντιστάσεις.

Στο Λωρόβουνο οι καταδρομείς επιτέθηκαν από δυτικά, επί δύο κατευθύνσεων: οδηγούσαν στο αριστερό ο 1ος ΛΚ (βόρεια) και στο δεξιό ο 3ος ΛΚ (νότια). Ακολουθούσαν κατά σειρά ο 2ος ΛΚ και ο ΛΥ-ΔΜ. Ο διοικητής της Μοίρας βρισκόταν μαζί με τον 3ο ΛΚ, στην πιο δύσκολη κατεύθυνση.

Το έδαφος ήταν δύσβατο και εξαιρετικά ανώμαλο. Ο 3ος ΛΚ συνάντησε τις σοβαρότερες αντιστάσεις και υπέστη απώλειες. Ο Υπολοχαγός Παπαγεωργίου οδηγούσε τους άνδρες του και ετοιμαζόταν να εισέλθει σε ένα εχθρικό φυλάκιο που είχε εκκαθαριστεί, όταν δέχθηκε πυρά που τον έπληξαν στο στήθος. Ένας από τους άνδρες του βρέθηκε δίπλα, έσκισε το πουκάμισό του και έδεσε το τραύμα με τον ατομικό επίδεσμο. Ο Παπαγεωργίου, επιδιώκοντας να μη διακοπεί η ορμή της επίθεσης, φώναξε: «Δεν είναι τίποτα, παιδιά, μάχεσθε». Λίγο αργότερα ξεψύχησε. Ο Ταγματάρχης Καρούσος που έσπευσε επιτόπου, γονάτισε, πήρε τον σφυγμό του και διαπίστωσε τον θάνατό του.

Λίγο μετά τον υπολοχαγό, νεκρός έπεσε και ο διαβιβαστής του, καταδρομέας Γεώργιος Απληκιώτης. Ενώ τραυματιοφορείς προσπαθούσαν να απομακρύνουν τους πεσόντες, ο οπλοπολυβολητής Μιχαήλ Κουσουλίδης προωθήθηκε και άνοιξε πυρ για να τους καλύψει. Μια βολίδα τον πέτυχε στο μέτωπο φονεύοντάς τον ακαριαία. Βλέποντας το μάταιο της προσπάθειας των τραυματιοφορέων να τον μεταφέρουν πιο πίσω, ο Ταγματάρχης Καρούσος τους φώναξε: «Άστε τον ήρωά μου εκεί. Δεν τον βλέπετε; Είναι νεκρός!».

Η επίθεση της 31 ΜΚ σταμάτησε εκεί στη νοτιοδυτική κορυφή του υψώματος. Απέμενε η κύρια κορυφή του Λωρόβουνου, με το κε-

ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

Γεννήθηκε στον Αστακό Αιτωλοακαρνανίας το 1928. Στην Κατοχή, εντάχθηκε εθελοντής στις Εθνικές Ομάδες του Ν. Ζέρβα κι εκπαιδεύτηκε σε σχολείο αξιωματικών του ΕΔΕΣ. Έλαβε μέρος σε μάχες κατά των κατακτητών και σε αμυντικές επιχειρήσεις κατά του ΕΛΑΣ. Μετά την απελευθέρωση, εντάχθηκε στον νεοσυγκροτηθέντα Εθνικό Στρατό και μετά από φοίτηση σε στρατιωτική σχολή, συμμετείχε στις επιχειρήσεις 1946-1949. Το 1964 στην Κύπρο, συγκρότησε την 31 Μοίρα Καταδρομών και την οδήγησε στις επιχειρήσεις Τηλλυρίας κατά των Τουρκοκυπρίων. Τον Απρίλιο του 1967, διαφώνησε με την ανάμειξη του στρατεύματος στην πολιτική και αποτάχθηκε. Φυλακίστηκε, εξορίστηκε για 4 έτη, απέδρασε και κατέφυγε στην Κύπρο. Μετά τον θάνατο του Στρατηγού Γεωργίου Γρίβα - Διγενή, τον Φεβρουάριο του 1974 ανέλαβε την αρχηγία της ΕΟΚΑ Β'. Αντέδρασε στην καθοδήγηση της ΕΟΚΑ Β' από το χουντικό καθεστώς των Αθηνών, περιθωριοποιήθηκε και διέφυγε στην Ελλάδα, όπου συνελήφθη και τέθηκε σε περιορισμό.

Το 1975 προήχθη σε ταξίαρχο και ανέλαβε διοικητής της 79 Στρατιωτικής Διοικήσεως (Σάμος). Αντιμετώπισε την προκλητική τακτική τουρκικής ακταιωρού που προσέγγισε το λιμάνι της νήσου, με προειδοποιητικό κανονιοβολισμό από ελληνική κανονιοφόρο.

Το 1978, τοποθετήθηκε υποδιευθυντής της Διευθύνσεως Ειδικών Δυνάμεων και το 1979 διοικητής της ΙΙΙ Μερραρχίας Ειδικών Δυνάμεων. Αποστρατεύθηκε το 1981, προαχθείς σε αντιστράτηγο. Ο Αντιστράτηγος Γεώργιος Καρούσος, έλαβε μέρος σε 97 μάχες. Προήχθη δύο φορές επ' ανδραγαθία. Τιμήθηκε με 4 Χρυσά Αριστεία Ανδρείας, τον Πολεμικό Σταυρό Β' Τάξεως, 3 Πολεμικούς Σταυρούς Γ' Τάξεως, 6 Μετάλλια Εξαιρέτων Πράξεων, το Μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας, το Μετάλλιο Εθνικής Αντιστάσεως, το παράσημο του Χρυσού Σταυρού του Φοίνικος, του Χρυσού Σταυρού Γεωργίου και του Αργυρού Σταυρού μετά Ξιφών.

Απεβίωσε στις 23 Φεβρουαρίου 2005.

Οι πεσόντες της 31 ΜΚ στο Λωρόβουνο (από αριστερά προς τα δεξιά): Υπολοχαγός Νικόλαος Παπαγεωργίου, Καταδρομέας Γεώργιος Απληκιώτης, Καταδρομέας Μιχαήλ Κουσουλίδης. Πότισαν με το αίμα τους τα χώματα της Κύπρου, πολεμώντας τον εχθρό.

ντρικό φυλάκιο. Αλλά η έλλειψη χρόνου για την απαραίτητη αναγνώριση είχε οδηγήσει τη Μοίρα σε ένα σημείο από το οποίο δεν μπορούσε να κινηθεί εύκολα προς την κύρια κορυφή. Για να γίνει αυτό, θα έπρεπε οι καλύψουν οι άνδρες έναν ακάλυπτο αυχένα στον οποίο υπήρχε χαράδρα.

Προ της γενικότερης προβληματικής εξέλιξης της επίθεσης, το 216 ΤΠ διατάχθηκε να ενισχύσει τις δυνάμεις, κινούμενο από τη Λάρνακα μέσω Πάφου στην περιοχή Πωμού.

Τη νύχτα επάνω στο Λωρόβουνο οι καταδρομείς έμειναν ξαγρυπνοι, με το όπλο στο χέρι, έτοιμοι να αντιμετωπίσουν τυχόν εχθρική ενέργεια. Τα πυρά πυροβολικού και όλμων είχαν προκαλέσει φωτιά στο δάσος, η οποία τη νύχτα δυνάμωσε με αποτέλεσμα η ατμόσφαιρα να γίνει αποπνικτική.

Στις 8 Αυγούστου η επίθεση συνεχίστηκε σε όλα τα μέτωπα, σημειώνοντας αργή πρόοδο. Περί τις 07.00 οι καταδρομείς ολοκλήρω-

σαν την κατάληψη του Λωρόβουνου. Μπορούσαν έτσι να διακρίνουν τον εχθρό που υποχωρούσε άτακτα προς τα Κόκκινα. Μέσα στον θερινό καύσωνα που η πυρκαγιά είχε μετατρέψει σε κόλαση, οι καταδρομείς προχωρούσαν. Στις 11.00, άνδρες του 1ου ΛΚ κινήθηκαν προς το χωριό Αλεύκα, προκειμένου να γίνει υδροληψία. Το χωριό είχε εγκαταλειφθεί και οι καταδρομείς, αρκετοί εκ των οποίων παρουσίαζαν συμπτώματα εξάντλησης, μπόρεσαν να ανακουφιστούν. Πέρα από το χωριό, οι καταδρομείς κινήθηκαν και κατέλαβαν το βορειοδυτικό αντέρεισμα, βορειοανατολικά των Κокκίνων. Εκεί δέχθηκαν ισχυρά πυρά πολυβόλων και όλμων, με αποτέλεσμα να ανακόψουν την προώθησή τους.

Δεν ήταν όμως το ίδιο ταχεία η προώθηση των άλλων τμημάτων. Το 216 ΤΠ, που ενεργούσε στον αριστερό τομέα, κινήθηκε από τον παραλιακό τομέα και έχασε πολλή ώρα εξαιτίας μπλόκου που είχαν στήσει οι κυ-

ανόκρανοι με τεθωρακισμένα στο ύψος του χωριού Πωμός. Χρειάστηκαν έντονες απειλές για να αποχωρήσουν και να ανοίξει ο δρόμος, οπότε το τάγμα προωθήθηκε στην περιοχή Παχυάμμου μέχρι τις 13.00. Καθώς δεν υπήρχε σαφής εικόνα για την επικρατούσα κατάσταση, τα ελληνικά τμήματα προχωρούσαν με αργό ρυθμό, δίχως να μπορούν να συλλάβουν αιχμαλώτους. Στην πραγματικότητα, εχθρική αντίσταση δεν υπήρχε, καθώς οι Τουρκοκύπριοι είχαν καταφύγει στα παράλια.

Εκείνη την κρίσιμη στιγμή εμφανίστηκε στο πεδίο της μάχης η Τουρκική Αεροπορία. Από τις 14.30 άρχισαν κατά κύματα να εμφανίζονται τετράδες τουρκικών μαχητικών, εκτελώντας βομβαρδισμούς. Η αστοχία των Τούρκων ήταν πρωτοφανής, ωστόσο από ορισμένες εύστοχες βολές προκλήθηκαν κάποιες απώλειες, οι οποίες είχαν σοβαρό ψυχολογικό αντίκτυπο στους άπειρους Κύπριους μαχητές. Σε συνδυασμό με την αντίσταση που συναντούσαν τα τμήματα στο έδαφος, η ορμή ανακόπηκε πλήρως.

Στον κεντρικό τομέα, η 31 ΜΚ είχε κατηφορίσει και ετοιμαζόταν να επιτεθεί στα Κόκκινα, αλλά επενέβη ο Αντισυνταγματάρχης Χουχουλής και ανέκοψε τον Ταγματάρχη Καρούσο, ενημερώνοντάς τον ότι το χωριό επρόκειτο να καταληφθεί με προώθηση δυνάμεων από τον παραλιακό τομέα. Η διακοπή της ενέργειας των Καταδρομέων κρίθηκε σκόπιμη ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα να διασταυρωθεί με το 206 ΤΠ που ενεργούσε από ανατολικά και να εμπλακούν μεταξύ τους από λάθος.

Οι καταδρομείς άρχισαν να δέχονται αεροπορικές επιθέσεις οι οποίες, για καλή τους τύχη, περιορίστηκαν σε πολυβολισμούς, που δεν προκάλεσαν καμία απώλεια, παρά έναν ελαφρό τραυματισμό από εξοστρακισμό. Πα-

Άνδρες της 31 ΜΚ, γίνονται δεκτοί με επευφημίες από τους κατοίκους Ευρύχου, κατά την επιστροφή τους από τις μάχες στην Τηλλυρία.

ραδόζως, τα αεροπλάνα έριξαν τις βόμβες να-πάλμ στις κατοικημένες περιοχές...

Η κατάσταση είχε καταστεί κρίσιμη για την ελληνική πλευρά, τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Τα τμήματα της ΕΦ, υπό την πίεση της εχθρικής Αεροπορίας, είχαν φθάσει στα όριά τους. Αθήνα και Λευκωσία δέχονταν ήδη ασφυκτικές πιέσεις από τον διεθνή παράγοντα να διακόψουν τις εχθροπραξίες. Στις 18.40 ο Αντισυνταγματάρχης Χουχουλής διατάχθηκε να προβεί σε σταθεροποίηση και διατήρηση των θέσεων που κατείχαν τα τμήματα. Ουσιαστική πρόοδο είχε σημειώσει μόνο το 206 ΤΠ στον δεξιό τομέα, το οποίο -παρά την αντίσταση και τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς- κατάφερε να καταλάβει τη Μανσούρα κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Ο εχθρικός θύλακος είχε περιοριστεί τώρα σε μια λεπτή παράκτια λωρίδα μήκους 3.000 μέτρων και βάθους 500 μέτρων περίπου, με επίκεντρο τα Κόκκινα. Η πρόκληση ήταν μεγάλη. Η διπλωματική παρέμβαση είχε έλθει λίγο πριν την πλήρη επιτυχία και νίκη των ελληνικών όπλων. Τη νύχτα 8/9 Αυγούστου έγιναν κάποιες δευτερές, ρεαλιστικές σκέψεις, και από την πλευρά του Έλληνα υπουργού Εθνικής Άμυνας Πέτρου Γαρουφαλιά δόθηκε εντολή κατάληψης των Κοκκίνων και οριστικής εκκαθάρισης του θυλάκου μέσα στη νύχτα. Η ηγεσία ζήτησε τη διάθεση μονάδας της ΕΛΔΥΚ/Μ για την επιχείρηση, δίχως όμως να δοθεί άδεια. Στο τέλος, κατόπιν και νέων διεργασιών, η επίθεση ματαιώθηκε. Το ζήτημα απασχόλησε και την επομένη, όταν η Τουρκική Αεροπορία ανανέωσε τους βομβαρδισμούς της μέχρι το απόγευμα, στρεφόμενη αυτή τη φορά κατά του άμαχου πληθυσμού. Οι αρμόδιοι πείσθηκαν τότε να διαθέσουν ένα τάγμα της ΕΛΔΥΚ/Μ, πλην όμως η τελική έγκριση δεν δόθηκε ποτέ.

Κατά τη νύχτα αυτή, ο Ταγματάρχης Καρούσος άρχισε να προπαρασκευάζει νυκτερινή επίθεση για κατάληψη των Κοκκίνων. Έγιναν αναγνωρίσεις και δόθηκαν εντολές στους διοικητές λόχων, με προβλεπόμενο χρόνο εκδήλωσης της επίθεσης τις 23.30. Ο ταγματάρχης συσκέφθηκε με τους αξιωματικούς του για να εξετάσει τη μη εκτέλεση της διαταγής που απαγόρευε την εκδήλωση επίθεσης. Γνώριζε ότι στα Κόκκινα, «μια ανάσα μακριά», βρισκόταν ο ίδιος ο Ντενκτάς και Τούρκοι στρατιωτικοί, των οποίων η σύλληψη θα εξασφάλιζε στρατηγικής σημασίας πλεονεκτήματα στην ελληνική πλευρά. Είναι βέβαιο ότι η μικρή εμπειρία των ανδρών συνεξετάστηκε και είχε ιδιαίτερη βαρύτητα στη λήψη της απόφασης. Τελικά η σύσκεψη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν θα έπρεπε να παραβεί η διοίκηση τη διαταγή. Έτσι, μια μεγάλη ευκαιρία χάθηκε.

Σε στρατιωτικό επίπεδο η όλη επιχείρηση απέτυχε, καθώς ένας γενικών ασθενής θύλακος

δεν κατέστη δυνατό να εκκαθαριστεί πλήρως. Η παρουσία της Τουρκικής Αεροπορίας είχε αποτέλεσμα την αντιστροφή των αποτελεσμάτων όσον αφορά την ψυχολογική επίδραση. Αντί να φανεί ότι η ελληνική πλευρά τηρεί δυναμική στάση και να επηρεαστεί αρνητικά το ηθικό των Τουρκοκυπρίων σε όλο το νησί, ο δυναμισμός επιδείχθηκε από τουρκικής πλευράς, χάρις στην αεροπορική επέμβαση, που καθήλωσε τις δυνάμεις της ΕΦ και εξύψωσε το ηθικό των Τουρκοκυπρίων.

Οι συνολικές απώλειες των μονάδων της Ε.Φ. ήταν 25 νεκροί και 56 τραυματίες. Από αυτές, η 31 ΜΚ θρηνούσε 3 νεκρούς και μετρούσε 6 τραυματίες - με άλλους 7 ελαφρά, οι οποίοι είχαν επιστρέψει αμέσως στην υπηρεσία.

Στις 12 Αυγούστου, η 31 ΜΚ αντικαταστάθηκε από το 216 ΤΠ. Η Μοίρα παρέμεινε στην περιοχή για μερικές εβδομάδες, εκκαθαρίζοντας την περιοχή από παγίδες και οργανώνοντας το έδαφος. Πριν την αναχώρηση στις 21 Αυγούστου, ο υποδιοικητής πήρε τους άνδρες και ανέβηκαν σε ένα μικρό ύψωμα για να ατενί-

σουν το πεδίο της μάχης. Τους είπε να κοιτάζουν τη γη που είχαν απελευθερώσει πολεμώντας, καλώντας τους να είναι πάντα υπερήφανοι για τη μονάδα και τη δράση τους. Συγκινημένοι, οι άνδρες έψαλαν τον Εθνικό Ύμνο και κατόπιν επιβιβάστηκαν στα οχήματα που περίμεναν.

1964 - 1974

Μετά την επιστροφή της Μοίρας στο στρατόπεδο, έπρεπε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της έδρας της. Ο Αύγουστος τελείωνε και τα σχολεία θα άνοιγαν ξανά. Η Μοίρα υποχρεώθηκε να στρατοπεδεύσει υπαίθρια έξω από το χωριό Μπισερό Λακατάμιας, με ό,τι αυτό συνεπαγόταν από πλευράς ανέσεων και υγιεινής. Με τα πρωτοβρόχια έγινε φανερό ότι η κατάσταση δεν μπορούσε να συνεχιστεί, αν και τελικά η υπαίθρια διαβίωση των Καταδρομέων συνεχίστηκε μέχρι τις 9 Νοεμβρίου! Στο μεταξύ, στις 7 Οκτωβρίου ο Ταγματάρχης Καρούσος παρέλαβε από τον Στρατηγό Γεώργιο Γρίβα - Διγενή, σε ειδική τελετή, την πολεμική σημαία της Μοί-

Από αριστερά προς τα δεξιά: Ταγματάρχης Αλέξανδρος Μανιάτης, Λοχαγός Ελευθέριος Σταμάτης, Υπολοχαγός Ηλίας Γλεντζές, Υπολοχαγός Αθανάσιος Γαλανός.

ρας. Από τις 9 Νοεμβρίου η Μοίρα εγκαταστάθηκε σε μια φάρμα που παραχώρησε ιδιώτης και διαμορφώθηκε σε στρατόπεδο. Η διαμόρφωση του χώρου ήταν τόσο επιτυχημένη, που η Μοίρα παρέμεινε εκεί μέχρι την άνοιξη του 1973. Τότε, μετεγκαταστάθηκε σε στρατόπεδο της Τύμπου, μέχρι την 1η Απριλίου 1974. Από

τις 22 Απριλίου η έδρα της 31 ΜΚ μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο Αθαλάσσας στη Λευκωσία.

Στο μεταξύ, μετά τη συγκρότηση της 31 ΜΚ είχε ακολουθήσει με γοργούς ρυθμούς η συγκρότηση των 32 και 33 ΜΚ. Οι τρεις Μοίρες υπήχθησαν στη Διοίκηση Καταδρομών, η οποία συγκροτήθηκε τον Αύγουστο κιόλας του

1964 στο ΓΕΕΦ, με πρώτο διοικητή τον Αντισηταγματάρχη Αγαμέμνονα Γκράτζιο.

Τα χρόνια που ακολούθησαν, δεν έλειψε η ένταση μεταξύ των απομονωμένων Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων. Τον Νοέμβριο του 1967 ένταση σημειώθηκε στην περιοχή του τουρκοκυπριακού χωριού Κοφίνου και του μικτού Άγιος Θεόδωρος. Επρόκειτο για προσπάθεια των Τουρκοκυπρίων να αποκλείσουν την οδό μεταξύ των δύο χωριών, ώστε να δημιουργηθεί ένας ευρύτερος θύλακος που θα περιέκλειε και τα δύο χωριά. Μετά την αποτυχία της αστυνομίας να επιβάλει την τάξη, εγκρίθηκε η επέμβαση της ΕΦ και το απόγευμα της 15ης Νοεμβρίου ο 1ος ΛΚ της 31 ΜΚ συμμετείχε με τμήμα της 32 ΜΚ στις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις της Κοφίνου. Η επιχείρηση ξεκίνησε στις 16.00 και μέχρι τις 21.00 είχαν εκκαθαριστεί όλες οι εστίες αντίστασης. Οι Καταδρομείς δεν δυσκολεύτηκαν να εξουδετερώσουν τις αντιστάσεις μέσα στα χωριά και σύντομα η όλη υπόθεση είχε λήξει.

Η 31 ΜΚ συμμετείχε -όπως και όλες οι Μοίρες- στο πραξικόπημα που εκδηλώθηκε στις 15 Ιουλίου 1974 για την ανατροπή του Μακαρίου. Η αρίθμηση των λόχων της ήταν πλέον 11, 12 και 13 ΛΚ. Όλα αυτά τα χρόνια, η ανανέωση του οπλισμού της ήταν μικρή, καθώς προστέθηκαν μόνο κάποια στοιχεία όλμων των 81 mm, τα υποπολυβόλα STEN αντικαταστάθηκαν από Μ3 και Thompson ενώ αποσύρθηκαν και τα πολυβόλα MG42. Από πλευράς υλικού, υπήρχαν διαθέσιμα μεταχειρισμένα οχήματα βρετανικής κατασκευής. Βρετανικής προέλευσης ήταν και το διαβιβαστικό υλικό που εκείνη την εποχή είχε ανανεωθεί μερικώς. Ωστόσο, το κρίσιμο αυτό υλικό ήταν ανεπαρκές, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σοβαρές δυσχέρειες στις επικοινωνίες μεταξύ διμοιριών, λόχων και διοίκησης, όπως και μεταξύ προϊστάμενων κλιμακίων.

Αποστολή της 31 ΜΚ κατά το πραξικόπημα ήταν η κατάληψη των εγκαταστάσεων του ΡΙΚ καθώς και η εξουδετέρωση του τάγματος του Εφεδρικού Σώματος της αστυνομίας που έδρευε στα περίξ. Ένας λόχος της 33 ΜΚ θα την ενίσχυε, ή καλύτερα θα αντικαθιστούσε έναν

Άνδρες της 31 ΜΚ, που επρόκειτο να απολυθούν στις 20 Ιουλίου 1974. Αντ' αυτού, ρίχτηκαν στην μάχη.

λόχο (13 ΛΚ) ο οποίος είχε διατεθεί στην 32 ΜΚ. Αυτή θα ενεργούσε στο Προεδρικό Μέγαρο και την Αρχιεπισκοπή. Αρκετά παράδοση και μπλεγμένη εικόνα...

Το πραξικόπημα επιβλήθηκε σχετικά σύντομα. Δεν ήταν όμως ένας απλός περίπατος. Οι δυνάμεις συνάντησαν σθεναρή αντίσταση και υπέστησαν υπολογίσιμες απώλειες.

Το κόστος για τις Δυνάμεις Καταδρομών ήταν βαρύτατο: 21 νεκροί και 59 τραυματίες. Από πλευράς 31 ΜΚ οι απώλειες ήταν σοβαρές, όχι μόνο από αριθμητική άποψη αλλά και από «ποιοτική». Εννέα νεκροί (μεταξύ των οποίων ο υποδιοικητής) και 30 τραυματίες (εκ των οποίων 4 αξιωματικοί, μεταξύ τους και ο διοικητής). Οι 39 άνδρες της Μοίρας που είχαν τεθεί εκτός μάχης (οι βαρύτερες απώλειες μεταξύ των τριών Μοιρών Καταδρομών) αντιπροσώπευαν σοβαρό ποσοστό επί του συνόλου, εάν ληφθεί υπόψη ότι στην έναρξη του πραξικοπήματος η δύναμή της ανερχόταν σε 200 άνδρες περίπου. Εάν συνυπολογιστεί ο εν γένει χαμηλός βαθμός στελέχωσης όλων των Μοιρών, η απώλεια 5 αξιωματικών ήταν δεινό πλήγμα, ιδίως για μια μονάδα η οποία επρόκειτο σε λίγες ημέρες να εμπλακεί σε πραγματικές πολεμικές επιχειρήσεις. Μέχρι τις 19 Ιουλίου, καθήκοντα προσωρινού διοικητή της Μοίρας εκτέλεσε ο Λοχαγός Ελευθέριος Σταμάτης, ως αρχαιότερος αξιωματικός. Την ημέρα αυτή τοποθετήθηκε διοικητής ο Ταγματάρχης Αλέξανδρος Μανιάτης. Μετά το ξεκαθάρισμα της κατάστασης, ήταν η ώρα για τις παραδουλειές. Η Μοίρα ανέλαβε καθήκοντα ασφάλειας διάφορων πιθανών «στόχων». Ένας λόχος της ανέλαβε τη φρούρηση του Προεδρικού Μεγάρου, ένας άλλος των κεντρικών φυλα-

κών και η υπόλοιπη δύναμη το ΓΕΕΦ. Το θετικό για τη Μοίρα ήταν ότι η ανεύρεση κρυμμένου οπλισμού σύγχρονης σχεδίασης, τσεχικής προέλευσης, έδωσε την ευκαιρία για άμεση αντικατάσταση του παλιού οπλισμού. Επρόκειτο κυρίως για τυφέκια Vz.58 και πολυβόλα BESA.

ΑΤΤΙΛΑΣ Ι

Η 20ή Ιουλίου βρήκε την 31 ΜΚ σε δύσκολη κατάσταση, αλλά αξιόμαχη. Παρά τις απώλειες και τον κάματο των ανδρών από την εμπλοκή τους στο πραξικόπημα και τις μετά από αυτό επιχειρήσεις ελέγχου της κατάστασης, η Μοίρα ανέλαβε αμέσως αποστολή. Ο διοικητής Καταδρομών Συνταγματάρχης Κωνσταντίνος Κομπόκης ενημέρωσε τον Ταγματάρχη Μανιάτη και μίλησε στους άνδρες, εμπυχώνοντάς τους. Περί τις 07.30 ένας ένας οι λόχοι της Μοίρας ξεκινούσαν για τον χώρο εξόρμησης στο ύψωμα Προφήτης Ηλίας, δυτικά του Αγίου Ιλαρίωνα. Διμοιρία μόνο του 13 ΛΚ παρέμεινε ως φρουρά του ΡΙΚ. Ακολουθώντας το δυτικό δρομολόγιο για Κυρήνεια, μέσω Αγίου Ερμούλου, η Μοίρα ανέβηκε στον Πενταδάκτυλο και παρά το ότι ένα τμήμα της δέχθηκε εχθρικά πυρά από το χωριό Πιλέρι, με αποτέλεσμα να τραυματιστούν δύο άνδρες, κατάφερε να αφιχθεί στον Προφήτη Ηλία, οπότε και επιδόθηκε σε αναγνωρίσεις, ενημερώσεις και την έκδοση διαταγών. Στο μεταξύ, περίμενε τη συμπλήρωση της δύναμής της με την ολοκλήρωση της επιστράτευσης. Για την καταδρομική ενέργεια όμως που θα αναλάμβανε το βράδυ, η δύναμή της δεν ξεπερνούσε τους 150 άνδρες!

Αποστολή των Καταδρομέων ήταν -σύμφωνα με το σχέδιο- η κατάληψη της στρατηγικής

Ο Άγιος Ιλαρίων (στο βάθος) αριστερά και το Κοτζάκαγια (δεξιά) φωτογραφημένα εκ Δυσμών. Αριστερά διακρίνεται το ύψωμα του Προφήτη Ηλία.

σημασίας στενωπού Αγύρτας, απ' όπου διερχόταν η οδική αρτηρία Λευκωσίας - Κηρύνειας. Οι τρεις Μοίρες, υποβοηθούμενες από την επιστρατευόμενη 34 ΜΚ, θα ενεργούσαν από δυσμάς και ανατολάς, προκειμένου να καταλάβουν συγκεκριμένα υψώματα εκατέρωθεν της διάβασης, ώστε να αποκτήσουν τον έλεγχο της. Μετά την κατάληψή τους, τα σχέδια προέβλεπαν την αντικατάστασή τους από τάγματα πεζικού.

Η 31 ΜΚ ήταν η μόνη που θα ενεργούσε από δυτική κατεύθυνση. Αντικειμενικός σκοπός της ήταν το ύψωμα Κοτζάκαγια, άνωθεν του χωριού Αγύρτα και νότια του κάστρου του Αγίου Ιλαρίωνα. Ήταν ένα μακρόστενο ύψωμα που στην ουσία εξουδετέρωνε την όποια αξία είχε ο Άγιος Ιλαρίων, δεδομένου ότι απαγόρευε πλήρως την κύρια οδική αρτηρία.

Ακριβώς από την αντίθετη κατεύθυνση θα ενεργούσε η 32 ΜΚ, για να καταλάβει τη δυτική κορυφή του υψώματος Άσπρη Μούττη. Κοτζάκαγια και Άσπρη Μούττη αποτελούσαν τα ζωτικότερα εδάφη της στενωπού. Βορειότερα, το ύψωμα του Αγίου Ιλαρίωνα, με το ύψωμα 615 στα δυτικά και το ύψωμα Πετρομούθια ανατολικά, δίνουν βάθος στην τοποθεσία, χωρίς όμως να αποτελούν το ζωτικό της έδαφος. Η 33 ΜΚ θα έπρεπε να ενεργήσει στα Πετρομούθια, ενώ η 34 ΜΚ θα ενεργούσε νότια της 32 ΜΚ, στους πρόποδες του Πενταδάκτυλου, για την κατάληψη του υψώματος 296, νοτιοανατολικά του χωριού Αγύρτα.

Στη στενωπό Αγύρτας είχαν συγκεντρωθεί

Άγημα αποδόσεως τιμών της 31 ΜΚ, το 1973. Οι Μοίρες Καταδρομών παρέμεναν οπλισμένες με απαρχαιωμένο οπλισμό της εποχής του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Καταδρομείς φέρουν βρετανικά τυφέκια Lee Enfield No4.

τμήματα τουρκικών δυνάμεων αλεξιπτωτιστών και καταδρομών, που ενίσχυσαν τα αμυντικά εγκατεστημένα τμήματα Τουρκοκυπρίων και της ΤΟΥΡΔΥΚ. Κάποια από αυτά τα επίλεκτα τμήματα που αναπτύχθηκαν στην Κύπρο ανέλαβαν ρόλο εφεδρείας. Αυτή εγκαταστάθηκε στο κάστρο του Αγίου Ιλαρίωνα και τον πέριξ χώρο. Επάνω στο Κοτζάκαγια υπήρχε αμυντικά ταγμένη δύναμη λόχου, ενισχυμένη από τμήμα καταδρομένων που είχε αφιχθεί το πρωί.

Η 31 ΜΚ προετοιμάστηκε για την καταδρομική επιχείρηση. Οι τρεις Λόχοι Κρούσης θα ενεργούσαν διείσδυση κατηφορίζοντας από την Αετοφωλιά, τη νοτιοανατολική κορυφή του Προφήτη Ηλία. Επικεφαλής των ανδρών είχε τεθεί ο διοικητής Ταγματάρχης Μανιάτης. Διοικητής του 11 ΛΚ ήταν ο Υπολοχαγός Αθανάσιος Γαληνός, του 12 ΛΚ ο Υπολοχαγός Παναγιώτης Καραχάλιος και του 13 ΛΚ ο Υπολοχαγός Ηλίας Γλεντζές. Ο Υπολοχαγός Καραχάλιος δεν ήταν καταδρομέας. Την εποχή εκείνη υπήρχε η πρακτική η θέση ενός διοικητή λόχου στις Μοίρες Καταδρομών να επανδρώνεται από αξιωματικό του Πεζικού - όχι και τόσο σοφή συνήθεια, όπως αποδείχθηκε στην πράξη. Διοικητής, τέλος, του ΛΥ-ΔΜ ήταν ο Λοχαγός Ελευθέριος Σταμάτης.

Ως ώρα κρούσης (Ωρα Κ) είχε οριστεί η 23.00. Ενώ η διείσδυση εξελισσόταν, ο ΛΥ-ΔΜ

-που είχε τάξει στοιχεία όλμων, πολυβόλων και ΠΑΟ σε κατάλληλες θέσεις- εκτόξευε πυρά εναντίον των εχθρικών θέσεων. Το αποτέλεσμα ήταν η εκκένωση των προωθημένων εχθρικών θέσεων και η ανεμπόδιστη προσέγγιση των καταδρομένων στο τουρκικό στρατόπεδο, δίχως να γίνει αντιληπτή. Αιφνιδιαστικά, οι τρεις λόχοι, με πρωτοπόρο τον 13 ΛΚ, εισήλθαν στο εχθρικό στρατόπεδο και συνέλαβαν όλη τη φρουρά δίχως την παραμικρή απώλεια. Εκείνες τις ώρες και τις επόμενες ημέρες που ακολούθησαν, η άριστη ηγεσία των Υπολοχαγών Γλεντζέ και Γαληνού κατέστησε τα ονόματά τους θρυλικά για τους Κύπριους στρατιώτες τους. Πολύ γρήγορα η επιτυχής κατάληξη αναφέρθηκε με την εκτόξευση των συνθηματικών φωτοβολίδων και άρχισε η σταθεροποίηση των καταδρομένων επί του υψώματος.

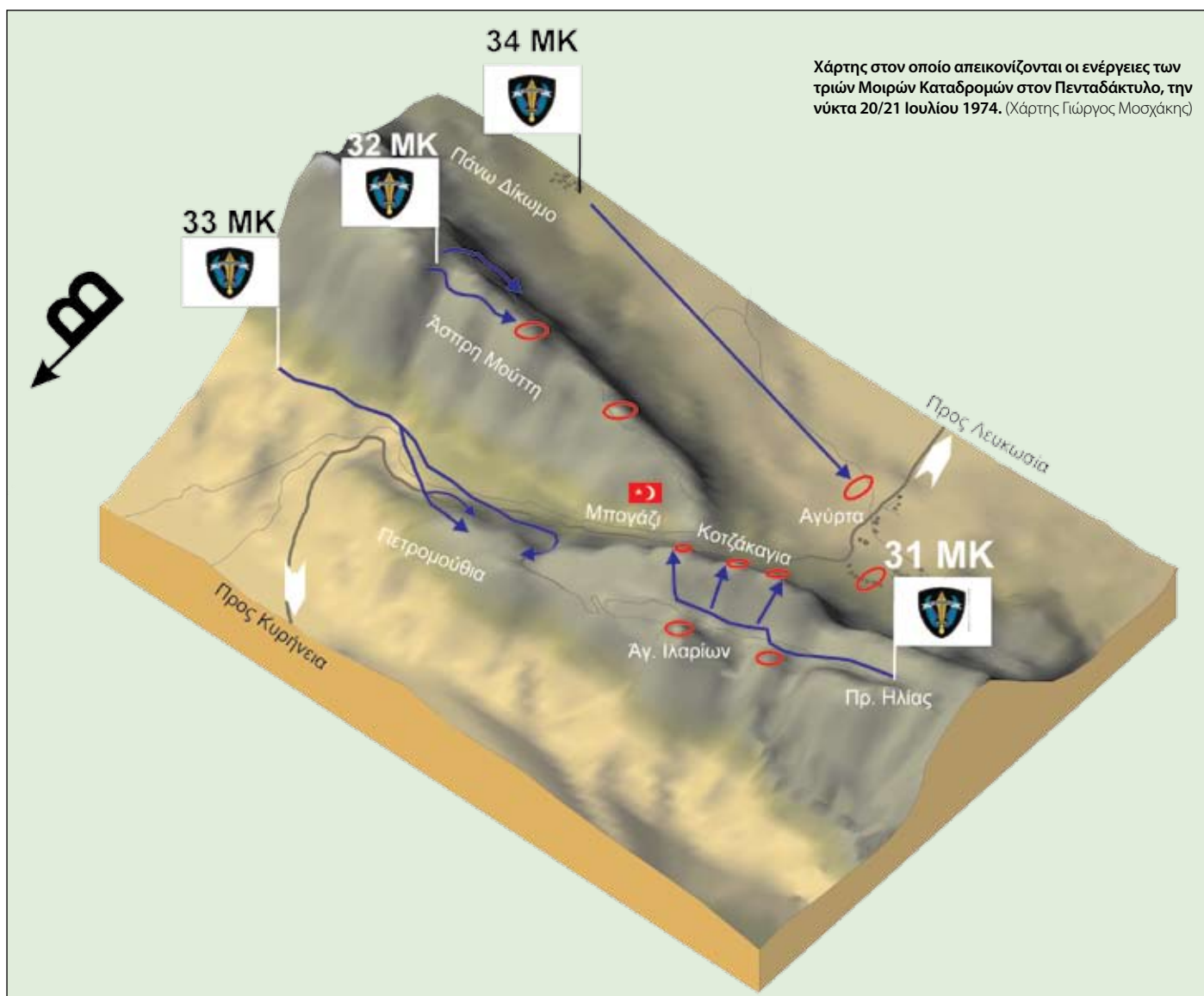
Το πλήγμα για τον εχθρό ήταν καιρίο. Μέσα σε λίγη ώρα όλη η τοποθεσία βρισκόταν υπό

την απειλή των ελληνικών όπλων, χάρη στην ενέργεια της 31 ΜΚ. Παρόλο που οι ενέργειες των υπόλοιπων Μοιρών δεν στέφθηκαν από ανάλογη επιτυχία, οι καταδρομείς επί του Κοτζάκαγια αντιπροσώπευαν θανάσιμη απειλή. Όταν οι εξελίξεις έγιναν αντιληπτές από την τουρκική πλευρά, άρχισε να οργανώνεται αντεπίθεση, η οποία δεν άργησε να εκδηλωθεί περί τη 01.00 της 21ης Ιουλίου. Οι καταδρομείς -όλοι κι όλοι ήταν δεν ήταν 100- την απέκρουσαν επιτυχώς. Με το ξημέρωμα όμως, άρχισαν να δέχονται πυρά βαρέων όπλων από τον Άγιο Ιλαρίωνα. Ο Ταγματάρχης Μανιάτης δεν άργησε να λάβει άσχημα νέα. Περί τις 05.00 ειδοποιήθηκε από τον ασύρματο ότι το τμήμα πεζικού που θα τους αντικαθιστούσε στο ύψωμα δεν ήταν σε θέση να εκτελέσει την αποστολή. Νέα ερωτηματικά και ανησυχία άρχισαν να βασανίζουν.

Στο μεταξύ, το ξημέρωμα της 21ης Ιουλίου βρήκε τους καταδρομείς σε κρίσιμη κατάσταση

Απομεινάρια από το τουρκικό στρατόπεδο επί του Κοτζάκαγια, που προσέβαλε η 31 ΜΚ την νύκτα 20/21 Ιουλίου 1974. Η φωτογραφία έχει ληφθεί από τον Άγιο Ιλαρίωνα.

επί του Πενταδακτύλου. Οι 32 και 33 MK στην ουσία είχαν αποτύχει. Το ίδιο και οι επίστρατοι της 34 MK, στους πρόποδες. Μόνο η 31 MK είχε πετύχει απολύτως τον αντικειμενικό σκοπό της, όχι μόνο προκαλώντας βαρύτατες απώλειες στον εχθρό, αλλά και δίχως να υποστεί την παραμικρή απώλεια! Αντιμέτωπος με αυτή την πραγματικότητα καθώς και με τη διαπίστωση πλέον ότι δεν υπήρχαν διαθέσιμες δυνάμεις για την αντικατάσταση των Μοιρών, ο Συνταγματάρχης Κομπόκης διέταξε τη σύμπτυσή τους, καθώς εάν παρέμεναν στις θέσεις που κατείχαν, οι Μοίρες διέτρεχαν μεγάλο κίνδυνο.

Κατάκοποι οι άνδρες εγκατέλειψαν το κατάσπαρτο με πτώματα του εχθρού Κοτζάκαγια και μέχρι το μεσημέρι συγκεντρώθηκαν στην Αετοφωλιά. Από εκεί συμπύχθηκαν στον Προφήτη Ηλία. Κατά την αποχώρηση από το Κοτζάκαγια, ένας άνδρας φονεύθηκε. Μαζί με 7 τραυματίες, ήταν οι μοναδικές απώλειες της Μοίρας, ασφαλώς κάτι το εκπληκτικό για τον άθλο που είχε επιτελέσει.

Η συγκέντρωση της Μοίρας στον Προφήτη Ηλία ολοκληρώθηκε περί τις 13.00. Ακολούθησε ανασυγκρότηση και ανάπαυση, ώστε να συνέλθουν οι άνδρες από τον κάματο και την

υπερένταση των τελευταίων ημερών. Το ίδιο έκαναν και οι άλλες Μοίρες, αναμένοντας από τη διοίκηση να αξιολογήσει την κατάσταση και να δώσει τις επόμενες διαταγές.

Η 21η Ιουλίου πέρασε δίχως να μπορέσουν οι τουρκικές δυνάμεις να σημειώσουν αξιόλογη πρόοδο. Αλλά και για την ελληνική πλευρά τα πράγματα δεν ενέπνεαν αισιοδοξία. Η Ελλάδα δεν είχε αποστείλει ουσιαστική βοήθεια και το ΓΕΕΦ, ενεργώντας σπασμωδικά, δεν κατάφερε κανέναν γερό κτύπημα, ούτε στην περιοχή του προγεφυρώματος ούτε στον ζωτικό θύλακο Λευκωσίας - Αγύρτας. Είχε αρχίσει να γίνεται φανερό ότι οι δυνατότητες της ΕΦ είχαν φθάσει σε όρια εξάντλησης.

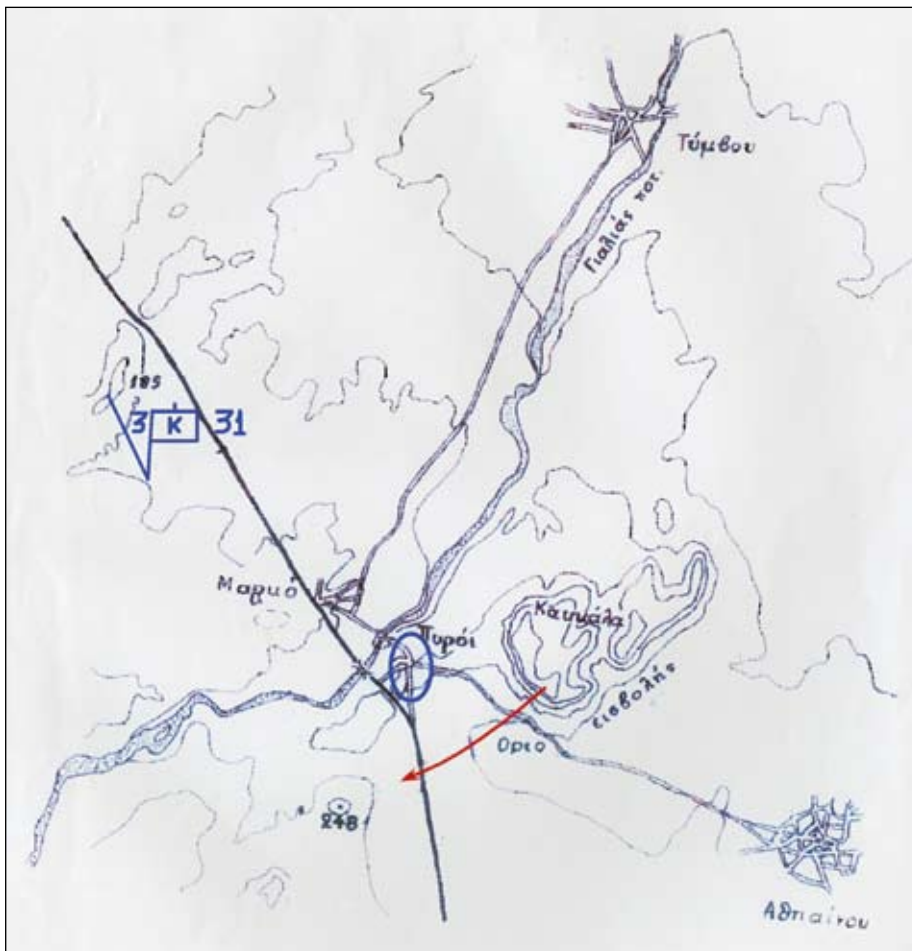
Στις 22 Ιουλίου οι Τούρκοι κατάφεραν να αποβιβάσουν ένα τακτικό συγκρότημα με τεθωρακισμένα στο προγεφύρωμα του Πεντεμιλίου και περί τις 11.00 να εξαπολύσουν επίθεση προς την Κυρήνεια. Οι ασθενείς δυνάμεις της ΕΦ δεν μπόρεσαν να προβάλουν άμυνα και διαλύθηκαν, με αποτέλεσμα οι τουρκικές δυνάμεις, προχωρώντας αργά, να συνεχίσουν μέχρι τη διάβαση Αγύρτας, επιτυγχάνοντας έτσι επαφή με τις δυνάμεις του θύλακου Λευκωσίας - Αγύρτας. Η μάχη είχε κριθεί.

Χάρτης στον οποίο απεικονίζονται οι ενέργειες των τριών Μοιρών Καταδρομών στον Πενταδάκτυλο, την νύκτα 20/21 Ιουλίου 1974. (Χάρτης Γιώργος Μοσχάκης)

Η ημέρα επιφύλαξε εικόνα αβεβαιότητας για την 31 MK. Δίχως εικόνα για τη γενικότερη πορεία των επιχειρήσεων, η Μοίρα διατάχθηκε και απέσπασε τον 11 ΛΚ στην περιοχή Λαπήθου - Καραβά, δυτικά του προγεφυρώματος Πεντεμιλίου. Η υπόλοιπη Μοίρα διατάχθηκε να εξασφαλίσει την ορεινή διάβαση του Αγίου Παύλου. Από εκεί, ζητήθηκε και ο 12 ΛΚ κατευθύνθηκε προς το χωριό Πιλέρι, με αποστολή τον απεγκλωβισμό τμήματος πεζικού.

Στις θέσεις που κατέλαβε η Μοίρα δεν άργησε να γίνει στόχος πυρών των τουρκικών αντιτορπιλικών και κατόπιν αεροσκαφών, τα οποία επί ώρες ανέσκαβαν την περιοχή, δίχως όμως να προκαλέσουν απώλειες. Αντιθέτως, ένα αεροσκάφος εθεάθη να βγάζει μαύρο καπνό, κτυπημένο προφανώς από τα όπλα των καταδρομέων οι οποίοι είχαν ανοίξει πυρ.

Στις 16.00 τέθηκε σε εφαρμογή συμφωνία κατάπαυσης του πυρός. Ωστόσο, η 31 MK έλαβε διαταγή να επέμβει στην περιοχή της Αετοφωλιάς. Οι Τούρκοι είχαν ανατρέψει τα φίλια τμήματα πεζικού από τα δίδυμα υψώματα Αετοφωλιά (νότια) και 126 (βόρεια), τα οποία έπρεπε να ανακαταλάβουν οι καταδρομείς. Ο Λοχαγός Σταμάτης συγκέντρωσε τους

12 και 13 ΛΚ, περί τους 100 άνδρες συνολικά, κι εξέδωσε τη διαταγή. Ο 12 ΛΚ θα ενεργούσε στο δεξιό προς την Αετοφωλιά και ο 13 ΛΚ στο αριστερό, προς το 126.

Κατά την κίνησή του το τμήμα δέχθηκε αεροπορικές προσβολές, με αποτέλεσμα να προκληθεί καθυστέρηση, σύγχυση και απώλεια της μεταξύ τους επαφής. Ωστόσο, οι καταδρομείς και σε αυτή την περίπτωση ανταπέδωσαν, με αποτέλεσμα ένα από αυτά να απομακρυνθεί καπνίζοντας. Στο μεταξύ, δίχως συντονισμό αλλά υπό την διοίκηση αξίων ηγνητόρων, οι καταδρομείς κατάφεραν τελικά να καταλάβουν τα δύο υψώματα. Πρώτος ο 13 ΛΚ κινήθηκε

προς το 126 και το κατέλαβε, με μόνες απώλειες ορισμένους τραυματίες, μεταξύ των οποίων και ο Υπολοχαγός Γλεντζές. Στην Αετοφωλιά, ο Λοχαγός Σταμάτης ανέβηκε οδηγώντας τους άνδρες του, μέχρι που συνάντησαν στο φυλάκιο το φίλιο τμήμα, που με δυσκολία κρατιόταν. Στη θέα του πράσινου μπερέ, ο εχθρός εγκατέλειψε κάθε προσπάθεια.

Την επομένη, η 31 ΜΚ αποδεσμεύτηκε από τον Πενταδάκτυλο και επέστρεψε στο στρατόπεδο Αθαλάσσας. Εκεί ανασυγκροτήθηκε, ενσωμάτωσε την Αποστολή Συμπληρώσεως και αναπαύθηκε. Μόνο ο 11 ΛΚ παρέμεινε στην περιοχή Λαπήθου - Καραβά, από όπου επέ-

Χάρτης της μάχης του Πυροῦ, στις 17 Αυγούστου 1974. Διακρίνεται ο υπερκερωτικός τουρκικός ελιγμός, που υποχρέωσε την διμοιρία της 31 ΜΚ να απαγκιστρωθεί από το χωριό, μετά από επιτυχή άμυνα.

στρεψε στις 29 Ιουλίου, έχοντας έναν νεκρό και ορισμένους τραυματίες, μεταξύ των οποίων και ο Υπολοχαγός Γαληνός. Στο διάστημα αυτό, η Μοίρα εφοδιάστηκε μερικώς με τυφέκια FN FAL και πολυβόλα FN MAG των 7,62 mm, συμπληρώνοντας τον τσεχικό οπλισμό που είχε από τη 15η Ιουλίου.

Στις 31 Ιουλίου η Μοίρα διατάχθηκε να εγκατασταθεί αμυντικά στη διάβαση Πανάγρων, αντικαθιστώντας το 281 ΤΠ. Την επομένη η Μοίρα διατάχθηκε κι απέστειλε τον 12 ΛΚ, με διοικητή τον έφεδρο (επίστρατο) Ανθυπολοχαγό Λουκά Βαρναβίδη, στο ύψωμα 1023, στο δεξιό πλευρό της. Από το πρωί στις 2 Αυγούστου, ο λόχος αντιμετώπισε επίθεση πολυάριθμου εχθρικού πεζικού την οποία απέκρουσε, για να ακολουθήσει και δεύτερη επίθεση. Παρά τις απώλειες που προκαλούσαν στον εχθρό οι αμυνόμενοι, η αδιαφορία των Τούρκων για τις απώλειες είχε αποτέλεσμα την προσέγγισή τους στις γραμμές των καταδρομέων. Δίχως την παραμικρή υποστήριξη από πυροβολικό ή όλμους, ο 12 ΛΚ αναδιατάχθηκε μέχρι που, μετά την εμφάνιση εχθρικών τεθωρακισμένων, διατάχθηκε να συμπτυχθεί και στο τέλος να επιστρέψει στα Πάναγρα. Οι απώλειες του λόχου ήταν 3 νεκροί και 3 τραυματίες.

Η 31 ΜΚ παρέμεινε στα Πάναγρα μέχρι τη νύχτα 10/11 Αυγούστου, οπότε την αντικατέστησε η 33 ΜΚ. Επέστρεψε και πάλι στο στρατόπεδό της παραμένοντας ως εφεδρεία του ΓΕΕΦ. Την επομένη η Μοίρα διατάχθηκε να μεταβεί στον χώρο διασποράς της κι εν συνεχεία ανέλαβε αμυντική αποστολή νοτιο-ανατολικά της Λευκωσίας.

Τις πρωινές ώρες της 14ης Αυγούστου οι τουρκικές δυνάμεις επανέλαβαν την προέλασή τους, αρχικά προς Ανατολάς, προς την Αμμόχωστο. Οι ασθενείς δυνάμεις της ΕΦ διαλύθηκαν και άρχισαν να συμπύσσονται προς νότο. Δεδομένης της ανυπαρξίας αξιόμαχων δυνάμεων, η Μοίρα υποχρεώθηκε να απλωθεί γραμμικά ώστε να καλύψει το μεγαλύτερο δυνατό μέτωπο. Στον τομέα της όμως επικράτησε ησυχία, καθώς ο εχθρός δεν κινήθηκε προς νότο. Μετά την κατάληψη της Αμμοχώστου, οι τουρκικές δυνάμεις κινήθηκαν και στο δυτικό μέτωπο, για να σταματήσουν οριστικά την προέλαση, το απόγευμα της 16ης Αυγούστου.

Σιγά σιγά το ΓΕΕΦ αντιλήφθηκε ότι σε πολλά σημεία η προώθηση των τουρκικών δυνάμεων είχε σταματήσει προ χωριών ή υψωμάτων τα οποία είχαν εκκενωθεί από δυνάμεις της ΕΦ. Για τον λόγο αυτό διατάχθηκαν διάφορα τμήματα να αναπτυχθούν σε τέτοιους χώρους, ώστε να περιοριστεί όσο το δυνατόν περισσότερο η «νεκρή ζώνη» μεταξύ των δύο αντιπάλων. Στην

Άνδρες της 31 ΜΚ τον Αύγουστο του 1974. Έχουν εφοδιαστεί πλέον με τυφέκια FN FAL ενώ κάποιοι φέρουν ακόμη τσέχικα τυφέκια Vz.58 και υποπολυβόλα M3.

περιοχή του χωριού Πυρού, η 31 ΜΚ διατάχθηκε να αποστείλει διμοιρία για να εγκατασταθεί σε αυτό. Μετά από ορισμένα προβλήματα συνεννόησης και διαδοχικές αλλαγές διαταγών, τελικώς η διμοιρία, με επικεφαλής τον έφεδρο (επίστρατο) Ανθυπολοχαγό Καλλίνικο Αλαμπρίτη, εισήλθε στο χωριό και εγκαταστάθηκε αμυντικά. Ένας ουλαμός αρμάτων T-34/85 δεν στάθηκε δυνατό να αφιχθεί μέχρι το χωριό, εξαιτίας βλαβών που έθεσαν εκτός μάχης όλα τα άρματα. Μόνο ένα από αυτά ήταν σε θέση να εκτελέσει πυρά προς την κατεύθυνση του εχθρού, έχοντας ακινητοποιηθεί κοντά στο χωριό.

Με το ξημέρωμα, παρά την εκεχειρία που ίσχυε, σφοδρό μπαράζ όλμων άρχισε να πέφτει στο χωριό. Περί τις 11.00 από το ύψωμα Καυκάλα φάνηκε πολυάριθμο τουρκικό πεζικό να κατευθύνεται προς το Πυρού. Οι οχυρωμένοι καταδρομείς εξαπέλυσαν σφοδρό πυρ και απέκρουσαν την επίθεση, προκαλώντας σοβαρές απώλειες στους Τούρκους. Ακολούθησε νέο μπαράζ όλμων και πυρών ΠΑΟ και πολυβόλων, με αποτέλεσμα το χωριό να αρχίσει να μετατρέπεται σε ερείπια. Η δεύτερη τουρκική επίθεση δεν είχε καλύτερη τύχη. Ωστόσο οι καταδρομείς, παρόλο που δεν είχαν υποστεί την παραμικρή απώλεια, άρχισαν να αντιμετωπίζουν έλλειψη πυρομαχικών. Με πρωτοβουλία ενός δοκίμου, έφθασαν πυρομαχικά και η άμυνα έδειχνε ότι μπορούσε να διαρκέσει.

Στο μεταξύ, αμέσως μετά την απόκρουση της πρώτης επίθεσης και τη σχετική αναφορά που δόθηκε προς τα προϊστάμενα κλιμάκια, οι καταδρομείς είχαν διαταχθεί να συμπτυχθούν. Ήταν μια μάλλον αψυχολόγητη διαταγή. Εφόσον ο εχθρός έσπαγε τα μούτρα του και οι καταδρομείς δεν είχαν καμμία απώλεια, ποιος ο λόγος για εγκατάλειψη της θέσης; Η επιμονή της διαταγής ηχούσε τόσο ενοχλητική για τους καταδρομείς, που την αγνόησαν αμέσως. Εκεί στο Πυρού, οι άνδρες της 31 ΜΚ αναβίωσαν για άλλη μία φορά τις λαμπρές πολεμικές παραδόσεις του γένους. Ήταν τότε που καθιερώθηκε το εύγλωττο σύνθημα, τρανή απόδειξη του ηθικού των μαχητών: «Όταν ο ασύρματος λέει υποχώρηση, τότε είναι χαλασμένος»!

Μετά από νέα προπαρασκευή πυρών, εκδηλώθηκε τρίτη τουρκική επίθεση. Μέσα από τα χαλάσματα, οι καταδρομείς εξακολουθούσαν να τιμωρούν τον εισβολέα. Ωστόσο, τη φορά αυτή ο εχθρός αποφάσισε να στείλει και άρματα μάχης, εκτελώντας υπερκερωτικό ελιγμό που θα εξασφάλιζε διείσδυση μέχρι το μεγάλης σημασίας για τους Τούρκους απομονωμένο τουρκοκυπριακό χωριό της Λουρουτζίνας, αποκόποντας και την οδική αρτηρία Λευκωσίας - Λάρνακας. Η ώρα ήταν πλέον 18.00 όταν επαναλήφθηκε η διαταγή σύμπτυξης, αυτή τη φορά απολύτως δικαιολογημένη. Έχοντας προσθέσει άλλη μια ηρωική σελίδα στην ιστορία των ελληνικών όπλων, οι μαχητές της 31 ΜΚ συμπύκνωσαν οργανωμένα κι ενώθηκαν με τους συντρόφους τους, δίχως να έχουν υποστεί απώλειες.

Ο συνολικός απολογισμός των απωλειών της 31 ΜΚ κατά το διάστημα 15 Ιουλίου - 17 Αυγούστου ήταν βαρύς. Νεκροί 2 αξιωματικοί και

12 καταδρομείς, τραυματίες 7 αξιωματικοί και 43 καταδρομείς. Θλιβερή είναι η διαπίστωση ότι πολύ περισσότερες ήταν οι απώλειες κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος (9 νεκροί, 30 τραυματίες) σε σχέση με τις απώλειες από τον εχθρό (5 νεκροί, 20 τραυματίες).

Μετά τις μάχες, η διοίκηση της 31 ΜΚ πρότεινε σειρά απονομής ηθικών αμοιβών σε στελέχη και κληρωτούς. Ο Ταγματάρχης Ανδρέας Παναγιωτόπουλος, που είχε αναλάβει υποδιοικητής λίγο πριν τον «Αττίλα 2», προτάθηκε για απονομή του Μεταλλίου Εξαιρέτων Πράξεων, ο Λοχαγός Σταμάτης προτάθηκε για την απονομή του Αργυρού Αριστείου Ανδρείας, του Πολεμικού Σταυρού Γ' τάξης και του Μεταλλίου Εξαιρέτων Πράξεων, οι Υπολοχαγοί Γλεντζές και Γαληνός προτάθηκαν για την απονομή του Αργυρού Αριστείου Ανδρείας και του Μεταλλί-

Μαχητής της 31 ΜΚ, μετά την μάχη του Πυρού, στις θέσεις της πρώτης γραμμής που κράτησε η Μοίρα μετά τον οριστικό τερματισμό των επιχειρήσεων.

ου Εξαιρέτων Πράξεων, ενώ ο Υπολοχαγός Καραχάλιος προτάθηκε για τον Πολεμικό Σταυρό Γ' τάξης. Από τα υπόλοιπα μόνιμα στελέχη, οι Ανθυπασπιστές Παναγιώτης Δίπλας και Αναστάσιος Βαρυτιμίδης προτάθηκαν για το Μετάλλιο Εξαιρέτων Πράξεων. Από πλευράς εφέδρων αξιωματικών, για το Αριστείο Ανδρείας και τον Πολεμικό Σταυρό προτάθηκαν 5, για το Αριστείο Ανδρείας και το Μετάλλιο Εξαιρέτων Πράξεων ένας, για το Αριστείο Ανδρείας 17, για τον Πολεμικό Σταυρό ένας και για το Μετάλλιο Εξαιρέτων Πράξεων ένας. Αντίστοιχες ηθικές αμοιβές προτάθηκαν για τους κληρωτούς οπλίτες.

Η πατρίδα, τους αγνόησε όλους...